

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

2-son (6-jild)

2026

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 2 (6) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2026

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent;

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent;

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b.;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.;

Jabborova Charos Aminovna - iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari doktori (DSc), Professor.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Qodirova Muqaddas Tog'ayevna - filologiya fanlari nomzodi, dotsent.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b.,;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD);

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari

doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD);

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasini mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD).

22.00.00- SOTSIOLOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Kurbanov Eldar Ermamatovich, Qormishov Mirjalol Jumamurod o'g'li</i> O'ZBEKISTONDA MILLATLARARO TOTUVLIKNI TA'MINLASHDA MILLIY MADANIY MARKAZLARining INSTITUTSIONAL ROLI VA VAZIFASI (Sirdaryo viloyati markazlari misolida)	11-15
<i>Djurayev Ikrom Nematovich</i> SOPOLLI-KO'ZALI ARXEOLGIK QATLAMLARIDA SHIMOLIY DASHT QABILALARINING IZLARI	16-19
<i>Акбарова Камила Шухрат кизи</i> МЕЖДУ СЕКУЛЯРИЗАЦИЙ И МОДЕРНИЗАЦИЕЙ: СОВЕТСКАЯ ПОЛИТИКА В СФЕРЕ РЕЛИГИИ В УЗБЕКИСТАНЕ	20-26
<i>Olimov Islombek Ulug'bek o'g'li</i> SUV TA'MINOTI TIZIMINI RAQAMLASHTIRISH: MUAMMOLAR VA YECHIMLAR.....	27-31
<i>Sitorabonu Bobojonova</i> BUXORODA DASTLABKI MUZEYNING TASHKIL TOPISHI.....	32-36
<i>O'ralov Orzubek</i> GEOGRAFIK KASHFIYOTLARGA QADAR POLINEZIYA XALQLARINING RIVOJLANISHI VA DAVLATCHILIK INSTITUTLARINING SHAKLLANISHI TARIXI.....	37-45
<i>Qahhorov Shohjaxon Shodiyor o'g'li</i> ZAHIRIDDIN MUHAMMAD BOBUR MEROSINING TARIXIY VA MA'NAVIY TAHLILI.....	46-50

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Madartov Bahrom</i> TO'QIMACHILIK KORXONALARIDA O'ZARO MUNOSABATLARNI HISOBGA OLISH ASOSIDA STRATEGIK REJALASHTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISH	51-55
<i>Xudayberdiyev Otabek Absalomovich</i> XALQARO SAVDO MUNOSABATLARIDA TADBIRKORLIK FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA TA'MINOT ZANJIRI VA LOGISTIKA KONTROLLINGINING ROLI	56-64
<i>Ismailova Shaxnoza Uktamovna</i> O'ZBEKISTONDA INFLYATSION BOSIM OMILLARI VA ULARNING ISTE'MOL NARXLARI INDEKSIDA NAMOYON BO'LISHI.....	65-75
<i>Usmonov Maxsud Tulqin o'g'li</i> XIZMAT KO'RSATUVCHI SUBYEKTLARNING RAQOBATBARDOSHLIGINI BELGILOVCHI OMILLAR TIZIMINI ANIQLASH VA XIZMAT SIFATI QIYMAT TAKLIFI MIJOZ TAJRIBASI BREND KAPITALI HAMDA TEZKORLIK INDIKATORLARI ASOSIDA BAHOLASH	76-87

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Alimatova Nargis Abduxalilovna</i> INSON ONGINING TABIATINI O'RGANISHNING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI	88-93
--	-------

<i>Utegenova Jamila Djolmurzayevna</i> O'ZBEKISTONDA BIOETIKANING SHAKLLANISHI VA FALSAFIY ASOSLARI	94-97
<i>Mamatqulov Rashid Pazilbekovich</i> JAMIYAT YUKSALISHIDA IJTIMOY NAZORATNING ROLI.....	98-102
<i>Shadimetov Mahmudjon Negmatjanovich</i> RUHIY KAMOLOT TUSHUNCHASINING FALSAFIY MAZMUNI VA TARIXIY ILDIZLARI .	103-108
<i>Ochilov Jamshid Abdurashidovich</i> KOSMOGEN, TEXNOGEN, ANTROPOGEN SIVILIZATSIYALAR MOHIYATINING ONTOLOGIK TALQINI.....	109-117
<i>Beshimov Xamidjon Sayidovich</i> KASABA UYUSHMALARI TIZIMIDA INSON QADRINI YUKSALTIRISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	118-126
<i>Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna</i> ABU RAYHON BERUNIY ASARLARIDA FANLARNING INSON HAYOTIDAGI O'RNI MASALALARI	127-130
10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Axmedov Oybek Saporbayevich</i> INGLIZ TILIDAGI SOLIQ-BOJXONA TERMINOLOGIK BIRLIKLARINI O'ZBEK TILIGA TARJIMA QILISHNING STILISTIK MUAMMOLARI.....	131-139
<i>Babadjanova Nazokat</i> OGAHIYNING SO'Z VA NUTQ MASALALARIGA OID QARASHLARINING MA'RIFIY MANBALARI	140-148
<i>Xo'jamqulov Anvar Jozilovich, Tog'ayeva Shoxnoza Elmurod qizi</i> ADABIYOTIDA "ABSURD" TUSHUNCHASI	149-153
<i>Abdullayeva Rahima Raimqul qizi</i> MEDIA YORDAMIDA IMIDJNING SHAKLLANISHI VA IJTIMOY FIKR	154-161
<i>Fozilov Arabjon Nozimjon o'g'li</i> CHET TILLARINI O'RGANISHDA SO'Z YODLASHNING AHAMIYATI	162-165
<i>Sarvinov Abdiraxmonova Davron qizi, Eshtuhtarova Bibigul Bektoshevna</i> THE SIGNIFICANCE OF STUDYING GENDER REPRESENTATION IN IDIOMS AND PHRASEOLOGICAL UNITS.....	166-171
<i>Raxmonova Dildora Mirzakarimovna</i> TAVALLO IJODIDA POETIK OBRAZ YANGILANISHINING IJTIMOY-TARIXIY VA ADABIY- ESTETIK OMILLARI.....	172-185
<i>Кодирова Зарина Баходировна</i> ХУДОЖЕСТВЕННОЕ СВОЕОБРАЗИЕ ДЕТСКОЙ ПРОЗЫ ДЭВИДА УОЛЛЬЯМСА: «DEMON DENTIST», «THE FING», «GANGSTA GRANNY».....	186-191
<i>Ismatilloev Jobir</i> "FIRDAVS UL-IQBOL"DAGI QASIDALARDA HUKMDORLAR MADHI	192-197
<i>Bozorova Nasiba</i> O'LMAS UMARBEOVNING "YOZ YOMG'IRI" QISSASIDA JINOYATNI O'RGANISHDA RETROSPEKSIYA USULI	198-203

<i>Ганиева Зухра Муратбаевна</i> ВЕРБАЛИЗАЦИЯ КОНЦЕПТА «СМЕРТЬ» В РУССКОМ ЯЗЫКЕ: КОГНИТИВНО-СЕМАНТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ	204-212
--	---------

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

<i>Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich, Ro'ziboyev Asilbek</i> SUN'IY INTELLEKT QARORLARIDA ADOLATSIZLIK MUAMMOSI VA UNI BARTARAF ETISH YO'LLARI.....	213-218
<i>Bazarova Dildora Baxodirovna</i> ODIL SUDLOVNI TA'MINLASHDA "RAQAMLI SUD"	219-226
<i>Babaev Djaxxongir Ismailbekovich</i> КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ГРАЖДАНСКО-ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ДОГОВОРА ПИТЬЕВОГО ВОДОСНАБЖЕНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН: ПУТИ МОДЕРНИЗАЦИИ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА	227-229
<i>Azходжаева Роза Алтыновна</i> РОЛЬ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В РАЗВИТИИ СИСТЕМЫ ЗДРАВООХРАНЕНИЯ.....	230-235
<i>Абдужампоров Шахбоз Музаффар ўғли</i> ЭЛЕКТРОННЫЕ ДОКАЗАТЕЛЬСТВА В ДЕЛАХ О КИБЕРПРЕСТУПЛЕНИЯХ: ПРОБЛЕМЫ СБОРА, ФИКСАЦИИ И ПРАВОВОЙ ОЦЕНКИ	236-246
<i>Alijanov Ilhomjon Erkinjon o'g'li</i> PROKURATURA ORGANLARIGA QABUL QILISHDA NOMZODLARGA QO'YILGAN TALABLAR, XIZMATGA QABUL QILISH VA YOSH MUTAXASSISLAR BILAN ISHLASHGA DOIR FAOLIYATNI TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI	247-253
<i>Sarsenbaeva Aynura Tenelbay qizi, Tanirbergenov Sultanbek Bazarbaevich</i> FUQAROLARNING KONSTITUTSIYAVIY HUQUQ VA ERKINLIKLARIGA QARSHI JINOYATLAR HUQUQIY MOHIYATI.....	254-258
<i>Qudratillayev Jaxongir Zokirjon o'g'li</i> INTERNETDAN FOYDALANISH HUQUQINING TARKIBIY QISMI	259-265
<i>Usmonaliyev Muslimbek Qurvonaliyevich</i> SPORTCHILARNI VAQTINCHALIK IJARAGA Olish SHARTNOMASINING SPORT HUQUQIDAGI O'RNI	266-272
<i>Mamadaliyev Boburjon Bahodirjon o'g'li</i> MAHALLIY BUDJETNI TARTIBGA SOLISHDA MAHALLIY DAVLAT HOKIMIYATI IJRO ORGANLARINING VAZIFALARINING O'ZIGA XOS JIHATLARI.....	273-278
<i>Umarova Xolisxon Nomoz qizi</i> KORPORATSIYA DIREKTORLARINING FUNKSIONAL VAZIFALARINI AMALGA OSHIRISH BILAN BOG'LIQ JAVOBGARLIGI CHEGARASI	279-286
<i>Yaqubova Guli Qosimboy qizi</i> VOYAGA YETMAGANLAR BILAN BOG'LIQ ISHLARNI FUQAROLIK SUDLARIDA KO'RISHDA PROKURORNING ISHTIROKI TUSHUNCHASI VA UNING BUGUNGI KUNDAGI AHAMIYATI	287-294
<i>Ibrohimov Azimjon</i> XO'JALIK JAMIYATLARI BOSHQARUV ORGANLARI TIZIMIDA IJRO ORGANI: ROSSIYA FEDERATSIYASI MISOLIDA	295-301

<i>Choriyeva Xupshidabonu Xuppam qizi</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASINING "VASIYLIK VA HOMIYLIK TO'G'RISIDA"GI QONUNINI RAQAMLI TRANSFORMATSIYA VA XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH MUAMMOLARI.....	302-310
<i>Saidazimov Yusuf Sodiq o'g'li</i> MA'MURIY AKT. MA'MURIY AKTNING MAZMUN-MOHİYATI. GERMANIYA TAJRIBASI.....	311-316
<i>Tursunov Ilxomjon Salimovich</i> MUQADDAM SUDLANGAN SHAXSLAR TOMONIDAN SODIR ETILISHI MUMKIN BULGAN JINOIY HARAKATLARNI OLDINI OLISH VA MAXSUS PROFILAKTIKANI TAKOMILLASHTIRISH	317-321
<i>Xojanazarov Otabek Saydazimovich</i> OZODLIK DAN MAHRUM QILISH BILAN BOG'LIQ BO'LMAGAN JAZOLAR IJROSI USTIDAN PROKUROR NAZORATI: MILLIY VA XALQARO TAJRIBA.....	322-329
<i>Raxmedov Xurshid Ashrapxodjayevich</i> JINOYAT ISHINI QO'ZG'ATISH INSTITUTINING HUQUQIY TABIATI VA PROTSESSUAL AHAMIYATI	330-339
<i>Mansurova Xulkar Nabiyevna</i> FUQAROLIK PROTSESSINING TEZKORLIGINI TA'MINLASHDA SIRTDAN HAL QILUV QARORI CHIQRISHNING AHAMIYATI	340-349
<i>Begimova Nasiba Xudayberdievna</i> FARZANDLIKKA OLISH INSTITUTINING TADRIJIY RIVOJLANISHI	350-358
<i>Yo'ldoshbekov Anvar</i> NAQDSIZ HISOB-KITOB LAR VA RAQAMLI NAZORAT TIZIMLARINING HUQUQIY AHAMIYATI	359-367
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna</i> EVRISTIK TA'LIM NAZARIYASIDA TA'LIM OLUVCHINING MUSTAQIL FIKRLASH KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH MEXANIZMLARI	368-372
<i>Shukurov Mirjalol Norpulatovich</i> YAKKAKURASHCHILARNI TEXNIK USULLARIGA O'RGATISHDA KLAS TER USLUBIDAN FOYDALAN HOLDA TAKOMILLASHTIRISH	373-377
<i>Tilyabayev Kamil Zaitjonovich</i> O'ZBEK TILINING O'RGANILISHI VA DEKOLONIZATSIYASIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR: (DE)KOLONIAL HIS-TUYG'ULAR, MILLAT VA O'Z-O'ZINI ANGLASH	378-383
<i>Xudoyberdiyev G'iyosiddin Baxtiyor o'g'li</i> SHARQ MUTAFAKKIRLARNING FALSAFIY QARASHLARI ASOSIDA BO'LAJAK O'QITUVCHILARDA VALEOLOGIK KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISHNING MUHIM PEDAGOGIK OMILI SIFATIDA.....	384-388
<i>Xo'jamqulov Rasulbek Qurbon o'g'li</i> KOMPYUTER GRAFIKASI TEXNOLOGIYALARINI LOYIHA ASOSIDA O'QITISHGA INTEGRATSIYALASHNING PEDAGOGIK SAMARADORLIGI	389-393
<i>Badalov Ulug'bek Xikmatovich</i> GEOGRAFIYA FANI DARSLARIDA ONLAYN GIS TIZIMLARIDAN FOYDALANISH.....	394-398

<i>Anvarjonova Nodirakhon Nasimbek qizi</i> IS EXPLICIT GRAMMAR INSTRUCTION STILL PEDAGOGICALLY JUSTIFIED? A CRITICAL RECONSIDERATION OF ITS ROLE IN CONTEMPORARY ENGLISH LANGUAGE EDUCATION.....	399-406
<i>Imomov Fozil Shakarbek o'g'li</i> TEMPERAMENT NAZARIYASI VA INDIVIDUAL PSIXOLOGIK XUSUSIYATLAR ASOSIDA GRAFIK FAOLIYATNI TASHKIL ETISH: PEDAGOGIKA, PSIXOLOGIYA VA SAN'AT TERAPIYASI KONTEKSTIDA.....	407-412
<i>Курбанбаев Джавод Аминбаевич</i> КОГНИТИВНЫЕ И ЛИНГВОКУЛЬТУРНЫЕ ОСНОВЫ ЛЕКСИЧЕСКИХ ГЛОССАРИЕВ В ЯЗЫКОВОМ ОБРАЗОВАНИИ	413-417
<i>Eshnazarova Farida Jo'raqulovna</i> JAMOADA LIDERLIK VA UNING SIFATLARI (SPORT JAMOALARI MISOLIDA).....	418-421
<i>Yuldasheva Muhayyo Alimbaevna</i> AVTOMOBILLARDA TASHISH VA HARAKAT XAVFSIZLIGINI TASHKIL ETISH FANINI O'QITISHDA ZAMONAVIY TA'LIM VOSITALARINING O'RNI.....	422-429
<i>Umarov Komil, Sobirov Orif, Sultanov Rustam, Egamberdiyev Abdullo</i> YUQORI MALAKALI GANDBOLCHILAR MASHG'ULOTLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	430-435
<i>Doniyorova Gulnoza Anvar qizi, Kurbanova Gulnoz Negmatovna</i> INTERAKTIV VOSITALAR VA AXBOROT RESURSLARIDAN FOYDALANISH ORQALI KASBIY KOMPETENSIYALARNI RIVOJLANTIRISH METODIKASI.....	436-441
<i>Nafasov Arslon Komilovich</i> PEDAGOGIK TA'LIM KLASTERI YO'NALISHIDA TARIX O'QITISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH SAMARADORLIGI.....	442-447
<i>Pulatova Muxabbat Egamberdiyevna, Qalandarova Sevinch Aqiljon qizi</i> BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHILARINING KOMMUNIKATIV SALOHIYATINI SHAKLLANTIRISHDA INTERFAOL METODLARDAN FOYDALANISH	448-453

Received: 15 January 2026
Accepted: 2 February 2026
Published: 14 February 2026

Article / Original Paper

TEAM LEADERSHIP AND ITS QUALITIES (ON THE EXAMPLE OF SPORTS TEAMS)

Eshnazarova Farida Jurakulovna

Associate Professor of the Samarkand branch of the
Institute for Retraining and Professional Development of Specialists
in Physical Culture and Sports

Abstract. This article is devoted to the concept of team leadership and its significance in achieving group success. It analyzes the essential qualities inherent in a team leader, methods for developing leadership skills, and ways of their practical application. Furthermore, the distinction between the terms "leader" and "manager" is explored from the perspective of social psychology in practice.

Keywords: leadership, management, headship, team, sports team, administration, cooperation, leader qualities, ability, management styles.

JAMOADA LIDERLIK VA UNING SIFATLARI (SPORT JAMOALARI MISOLIDA)

Eshnazarova Farida Jo'raqulovna

Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish
instituti Samarqand filiali dotsenti

Annotatsiya. Mazkur maqolada jamoada liderlik tushunchasi va uning guruh muvaffaqiyatidagi ahamiyatiga bag'ishlanadi. Shuningdek, jamoa lideriga xos muhim sifatlar, liderlik qobiliyatlarini shakllantirish usullari va amaliyotda qo'llash yo'llarini tahlil qiladi. Amaliyotda "lider" va "rahbar" atamalarining farqi ijtimoiy psixologiya nuqtai nazaridan ochib beriladi.

Kalit so'zlar: liderlik, rahbarlik, yetakchilik, jamoa, sport jamoasi, boshqaruv, hamkorlik, yetakchining sifatlari, qobiliyat, boshqaruv uslublari.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V6I2Y2026N60>

Har bir jamoa yoki guruhda muvaffaqiyatga erishishda liderlikning o'rni beqiyos. Sport jamoalarida ayniqsa yetakchi shaxsning borligi jamoa ruhiyatini ko'taradi, birlik va g'alabaga intilishni ta'minlaydi. Tajribalar shuni ko'rsatadiki, umumiy maqsad sari intilayotgan jamoada kuchli lider bo'lsa, u holda faoliyat samaradorligi oshadi; aksincha, haqiqiy yetakchi yo'q jamoa ko'pincha mag'lubiyatga uchraydi [1,12]. Liderlik tushunchasiga xilma-xil ta'riflar berilgan bo'lib, ularning barchasi mohiyatan shunday mazmunga ega: liderlik – bu bir kishining guruh a'zolariga ta'sir ko'rsatib, ularni umumiy maqsad yo'lida birlashtira olishi jarayonidir. Masalan, amerikalik olim P.Northouse (2019) liderlikni aynan shunday, ya'ni shaxsning o'z izdoshlari orqali umumiy maqsadga erishish jarayoni deb ta'riflaydi [2]. Boshqacha qilib aytganda, lider – bu jamoaga yo'l ko'rsatuvchi va boshqalarga ilhom beruvchi yetakchi shaxsdir.

Jamoaviy faoliyatda liderlik jamoaning muvaffaqiyati va birlashganligining asosiy omillaridan biridir. Jamoa (guruh) tushunchasi deganda, biz umumiy maqsad va vazifalarga ega

bo'lgan, o'zaro hamkorlikda ishlaydigan odamlar yig'indisini tushunamiz. Har qanday jamoada rasman belgilangan rahbar bo'lishi mumkin (masalan, sport jamoasida murabbiy yoki sardor), ammo ayni paytda jamoa ichida norasmiy lider ham shakllanishi ehtimoli yuqori. Liderlik doimo formal lavozimga bog'liq emas: ba'zan rahbar bo'lmagan oddiy ishtirokchi ham o'zining tashabbusi va obro'si bilan guruhga katta ta'sir o'tkaza oladi. Muhimi, lider jamoani birlashtira oladi, vaziyatga qarab to'g'ri qarorlar qabul qiladi va boshqalarni ortidan ergashtiradi.

Samarali liderga xos bo'lgan bir qator muhim fazilatlar mavjud.

Quyida jamoa yetakchisining asosiy sifatleri va ularning mazmuni keltiriladi:

Mas'uliyatlilik: Lider o'z zimmasidagi vazifalarni va butun jamoaning natijasini o'z bo'yniga olishga tayyor bo'ladi. U muvaffaqiyatlar uchun ham, xatolar uchun ham javobgarlikni his etadi. Masalan, jamoa yutqazsa, chinakam lider bahona qidirmay, kamchilikni tuzatish choralari ko'radi.

Tashabbuskorlik: Lider yangi g'oyalar va tashabbuslarni ilgari suradi. U odatda boshqalardan oldin biror ishni boshlashga chog'lanadi va o'zgalarini ham ortidan ergashtiradi. Misol uchun, mashg'ulot vaqtida qiyin vazifa paydo bo'lsa, lider birinchi bo'lib uni bajarib ko'rsatadi.

Muloqot qobiliyati: Jamoa lideri fikrlarini aniq va tushunarli yetkaza olishi, shuningdek, boshqalarni diqqat bilan tinglashi kerak. Yaxshi kommunikatsiya jamoa a'zolari o'rtasida ishonch va hamjihatlikni ta'minlaydi. Bunda, sardor har bir o'yindan so'ng jamoadoshlar bilan ochiq muloqot qilib, yutuq va kamchiliklarni muhokama qiladi.

Adolat va halollik: Lider barcha jamoa a'zolariga nisbatan xolis va halol munosabatda bo'ladi. U uchun jamoaning har bir a'zosi qadrlidir, u qarorlar chiqarishda ahillik va adolat tamoyillariga amal qiladi. Bu fazilat tufayli liderga nisbatan ishonch shakllanadi. Lider intizomiy choralarni ko'rishda faqat shaxsiy aloqalarga emas, obyektiv me'yorlarga tayansa, jamoa uni hurmat qiladi.

Ishonch va motivatsiya berish: Lider o'ziga ham, jamoasiga ham ishonadi va bu ishonch hissini boshqalarga ham o'tkaza oladi. U murakkab vaziyatlarda ruhiy bardamlikni saqlab, boshqalarga dalda beradi. Misol uchun, bellashuv qiyin kechayotgan bo'lsa, liderning "qo'ldan keladi, davom etamiz!" degan so'zlari jamoaga kuch bag'ishlaydi.

Empatiya: Lider jamoadoshlarining hissiy holatini tushuna oladi, ularning muammo va ehtiyojlariga befarq qolmaydi. Empatiya tufayli jamoa a'zolari o'z lideriga yaqinlikni his etadilar va muammolarini ochiq ayta oladilar. Bu esa ichki muhitni sog'lom saqlashga xizmat qiladi.

Ko'pgina ilmiy manbalarning tahlili samarali lider shaxsining yuqoridagi kabi fazilatleri alohida qayd etilgan. Boshqaruv bo'yicha tadqiqotchi G.Yukl (2013) o'z asarida muvaffaqiyatli lider uchun mas'uliyat, halollik, yuqori muloqot qobiliyati kabi jihatlar zarurligini ta'kidlaydi [3,240]. Shuningdek, jamoani ilhomlantira olish va ishonch bildirish ham liderlikning ajralmas tomonlari ekanini ko'rsatadi.

Amaliyotda "lider" va "rahbar" atamalari ko'pincha bir ma'noda ishlatiladi, lekin ijtimoiy psixologiya nuqtai nazaridan ular o'rtasida muhim farqlar mavjud. Liderlik – bu guruhdagi norasmiy ta'sir kuchi bo'lsa, rahbarlik – rasmiy lavozim va vakolatlarga asoslangan boshqaruvdir. Oddiy qilib aytganda, lider guruhning eng obro'li a'zosi va ichki yetakchisi, rahbar esa rasman tayinlangan boshliqdir. Ko'pincha bir shaxs (masalan, murabbiy) ham rasmiy rahbar, ham guruhning haqiqiy lideri bo'la oladi; ba'zan esa rahbar lavozimidagi kishi jamoa ichida yetakchilik qila olmaydi va boshqa, norasmiy lider paydo bo'ladi. Ilmiy

tadqiqotlarda bu ikki tushuncha tafovuti keng o'rganilgan. Jumladan, sotsial psixolog B.D.Parigin (1971) liderlik va rahbarlik fenomenlarini qiyosiy tahlil qilib, ular orasidagi farqlarni quyidagicha ko'rsatadi [3][8]:

Lider asosan kichik guruh ichidagi shaxslararo munosabatlar darajasida (mikromuhitda) namoyon bo'ladi. Rahbar esa kengroq ijtimoiy tuzilma (makromuhit) doirasida faoliyat yuritadi. Liderlik ko'pincha o'z-o'zidan, stixiyali ravishda yuzaga keladi, ya'ni guruh a'zolari tomonidan "pastdan" ilgari suriladi. Rahbarlik esa "yuqoridan" belgilanadi – rahbar odatda tegishli tashkilot yoki jamoa tomonidan rasmiy tarzda tayinlanadi yoki saylanadi.

Rahbar rasmiy vakolat va turli sanksiyalarga ega bo'lib, o'ziga bo'ysunuvchilarga buyruq berishi, rag'batlantirishi yoki jazolashi mumkin. Liderda esa bunday rasmiy vakolat yo'q – u faqat o'z shaxsiy nufuziga tayanib ta'sir ko'rsatadi.

Liderlik holati nisbatan beqaror – guruhdagi kayfiyat va munosabatlar o'zgarishi bilan lider ham almashinishi mumkin. Rahbarlik esa odatda barqarorroq, chunki lavozim osonlikcha o'zgarmaydi (rasmiy rahbar faqat lavozimdan ketgandagina almashinadi). Liderning ta'sir doirasi asosan o'z guruhidagina iborat. Rahbar esa odatda kichik guruhni ham qamrab oluvchi kengroq tizimni boshqaradi. Lider guruh faoliyatiga tegishli masalalarni norasmiy ravishda va bevosita hal etishi mumkin. Rahbar esa qaror qabul qilarkan, ko'pincha rasmiy qoidalarga, yuqori tashkilotlar talablariga bo'ysunadi va qaror qabul qilish jarayoni murakkabroq bo'ladi.

Yuqoridagi farqlardan kelib chiqqan holda, ko'pincha liderni "norasmiy yetakchi", rahbarni esa "rasmiy yetakchi" deb atashadi. Ideal holda, jamoaga rasmiy rahbarlik qilayotgan shaxs bir vaqtning o'zida norasmiy lider ham bo'lmog'i lozim – shundagina u odamlarga samarali ta'sir o'tkaza oladi. Tipik xato shundaki, ba'zi rahbarlar faqat buyruq va vakolatlarga tayanib, jamoani boshqarishga urinadilar, biroq insoniy jihatlarni e'tibordan chetda qoldiradilar. Bunday vaziyatda jamoa rahbarga bo'ysunsa-da, uning ortidan ergashmasligi mumkin. Masalan, yangi tayinlangan murabbiy faqat qat'iy tartib-intizom o'rnatish bilan shug'ullanib, yosh sportchilarning ishonchini qozona olmasa, jamoa ichida boshqa bir norasmiy lider paydo bo'lishi mumkin. Natijada, formal rahbarning ko'rsatmalari to'liq samara bermaydi. Shunday ekan, haqiqiy jamoaviy muvaffaqiyatga erishish uchun rahbar ham liderlik fazilatlarini namoyon eta olishi zarur.

Bundan tashqari, rahbarlikning jamoada qo'llaniladigan uslubi ham jamoa muhitiga ta'sir etadi. An'anaviy tarzda uch xil rahbarlik uslubi ajratiladi: avtoritar (buyruqbozlik), demokratik (jamoaviy maslahatga tayanuvchi) va liberal (erkin, aralashuvsiz). Ijtimoiy psixolog K.Lyuvin va hamkorlarining klassik tadqiqotida (1939) ko'rsatilishicha, avtoritar uslub tezkor intizom va tartib o'rnatga-da, uzoq muddatda guruh a'zolarining motivatsiyasini pasaytirishi mumkin; demokratik uslub esa ishtirokchilarni qaror qabul qilishga jalb etgani bois, jamoaning yuqori uyushqoqligini ta'minlaydi [6,301]. Sport jamoalarida ham murabbiylar odatda me'yoriy darajada talabchan, biroq jamoa a'zolarining fikrini inobatga oladigan demokratik uslubni qo'llashga intiladilar – ayniqsa, yosh sportchilar bilan ishlaganda bu muhimdir. Chunki yoshlar o'zlarini tinglashlarini va ishonch bildirishlarini his qilgandagina, rahbarni chin lider sifatida qabul qilishadi.

Shuningdek, zamonaviy yondashuvlardan biri – vaziyatga mos liderlik nazariyasidir. Masalan, F.Fidler (1967) liderlarni asosiy e'tiboriga qarab ikki guruhga ajratgan: vazifaga yo'naltirilgan liderlar va munosabatga yo'naltirilgan liderlar [7]. Fidlerning tadqiqotlariga

ko'ra, vazifaga yo'naltirilgan liderlar aniq maqsadli vazifalarni bajarishga qaratilgani uchun juda qulay yoki aksincha, juda noqulay sharoitlarda jamoani samarali boshqara oladi. Munosabatlarga e'tiborli liderlar esa jamoa ichidagi muhit va ishtirokchilarning hissiyotlariga ko'proq e'tibor qaratadi va o'rtacha murakkab vaziyatlarda eng yuqori natija ko'rsatadi. Bu yondashuv rahbarlik samaradorligini lider bilan vaziyat o'rtasidagi moslik darajasi bilan bog'laydi.

Ta'kidlash joizki, sport jamoalarida liderlik fenomeni nafaqat jismoniy ustunlik yoki professional mahorat, balki jamoaning umumiy ruhiyati va g'alabaga bo'lgan intilishini belgilovchi strategik omildir. Samarali lider - bu faqatgina ko'rsatma beruvchi shaxs emas, balki jamoa a'zolari o'rtasida ishonch, o'zaro hurmat va umumiy mas'uliyat hissini shakllantira oladigan yetakchidir.

Sport jamoalari misolida liderlik sifatlarini tahlil qilish asosida quyidagi yakuniy xulosalarga kelish mumkin:

Sportda liderlik faqat tug'ma iqtidor emas, balki emotsional intellekt, qat'iyat va kommunikativ qobiliyatlarning doimiy rivojlanishi natijasidir. Liderning stressli vaziyatlarda sovuqqonlikni saqlashi va jamoani qiyin daqiqalarda birlashtira olishi uning asosiy sifati hisoblanadi.

Jamoa sardori yoki norasmiy liderning xatti-harakatlari jamoadagi psixologik iqlimga bevosita ta'sir qiladi. Lider tomonidan ko'rsatilgan namuna sportchilarning motivatsiyasini oshirish va ichki nizolarni kamaytirishda asosiy vosita bo'lib xizmat qiladi.

Zamonaviy sportda liderlikni shakllantirish shunchaki tajribaga tayanib qolmasdan, maxsus psixologik treninglar va pedagogik usullar orqali tizimli ravishda rivojlantirilishi lozim.

Xulosa o'rnida aytish mumkinki, sport jamoalarida liderlik sifatlarini shakllantirish - bu jamoaviy natijadorlikni oshirishning eng samarali yo'lidir. Kuchli liderga ega bo'lgan jamoa nafaqat yuqori sport natijalariga erishadi, balki qiyinchiliklarga bardoshli, jipslashgan va barqaror tizimga aylanadi. Bu esa o'z navbatida, sport psixologiyasi va menejmenti sohasida liderlikni o'rganishning dolzarbligini yanada oshiradi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Yukl G. Leadership in Organizations. – 8th ed. – Upper Saddle River, NJ: Pearson, 2013.
2. Yaxshiboyev M.A., O'taganova X.N. Sport jamoalaridagi o'zaro munosabatlarni psixologik tahlil qilish // O'zbekistonda fanlararo innovatsiyalar ilmiy jurnali. – 2023. – №18. – B. 12–15.
3. Northouse P.G. Leadership: Theory and Practice. – 8th ed. – Thousand Oaks: Sage, 2019.
4. Паригин Б.Д. Основы социально-психологической теории. – М.: Мысль, 1971. – 348 с.
5. Gould D., Voelker D.K. Enhancing Youth Leadership through Sport and Physical Education // Journal of Physical Education, Recreation & Dance. – 2012. – Vol. 83, No. 8. – P. 38–41.
6. Taniqulova S.K., Ergasheva D.U. Uslubchining liderlik va rahbarlik xususiyatlari // Oriental Renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences. – 2022. – Vol. 2, Issue 2. – B. 950–958.
7. Lewin K., Lippitt R., White R.K. Patterns of aggressive behavior in experimentally created social climates // Journal of Social Psychology. – 1939. – Vol. 10, No. 2. – P. 271–301.
8. Fiedler F.E. A Theory of Leadership Effectiveness. – New York: McGraw-Hill, 1967.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 2 (6) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).